

Egede Instituttet år 2000

Innledning

År 2000 har vært et utbytterikt år for Egede Instituttet, men samtidig også på mange måter et vanskelig år. Instituttet har vært engasjert i flere større prosjekter som ved årsskiftet enten er blitt tilfredsstillende fullført eller er i ferd med å bli avsluttet. Samtidig har instituttet vært preget av ustabilitet. Bemanningen har vært preget av sykdom, permisjon og vikariater.

Sammenfallet av den ugunstige bemanningssituasjonen med avslutningen av de større prosjektene som instituttet har vært engasjert i, har medført at videre planlegging og oppfølging er blitt vanskeliggjort. Vi regner likevel med at disse problemene vil være av kortvarig art, ettersom personellsituasjonen vil normaliseres i løpet av året.

Styret og administrasjonen

Egede Instituttets styre har fra årsmøtet 2000 bestått av Tormod Engelsviken (leder), Lars Erik Nordby (nestleder), Mirjam Bergh (sekretær), Jan-Martin Berentsen (gjenoppnevnt av staten for en ny treårsperiode f.o.m. 1/1-99), Kristin Norseth, Rolv Olsen (vikarierende instituttleder) og varamedlemmer Ernst Harbakk, Line Merethe Skum og Ola Tulluan. Det har vært holdt 4 møter i år 2000, og 28 saker har vært behandlet.

Instituttleder Tore Laugerud har hatt permisjon fra og med 01.08.00. Han fortsatte imidlertid som medredaktør for Norsk tidsskrift for misjon.. I hans fravær har instituttet vært ledet av misjonsprest, cand. theol. Rolv Olsen, i 30% stilling. Fra mai til juli fungerte Laugerud i 10% og Olsen i 20% for å sikre kontinuiteten. Fra og med 01.01.01 gikk Olsen ned i 20% stilling.

Biblioteket var ledet av bibliotekar Eva Berger Jørgensen, i halv stilling. Hun ble sykemeldet i november 1999 og sluttet 31.08.00. Inger Johanne Gillebo ble ansatt som bibliotekleder i halv stilling og tiltrådte 15.08.00. Fra og med januar 2001 gikk hun opp i 60% stilling. Oppgavene i biblioteket ble i mellomtiden ivaretatt av teologi- og bibliotekarstudent Terje Emil Fredwall, som var ansatt ut 2000 i et timeengasjement tilsvarende ca 30 % stilling.

Arbeidet med nyreligiositet har vært ledet av instituttlektor Arne Tord Sveinall i 20 % stilling. Professor dr. theol. Jan-Martin Berentsen har vært ansvarlig redaktør av Norsk tidsskrift for misjon. Regnskapet har vært ført av regnskapskontoret Jorunn Nordstrand A/S. Styret vil rette en hjertelig takk til de ansatte for godt arbeid i året som er gått.

Aktiviteter

1. Forskningsprosjekter

Instituttet samarbeider med Stiftelsen Kirkeforskning om forskningsprosjektet *Misjonerende menigheter. En undersøkelse av holdninger og engasjement i forhold til ytremisjon i menigheter i Den norske kirke*. Prosjektet er treårig med start i 1998 og utføres av Harald Hegstad, KIFO/Menighetsfakultetet og instituttleder Tore Laugerud, Egede instituttet.

Målet med prosjektet er å framskaffe dokumentert kunnskap til Kirkerådet og dets samarbeidende misjonsorganisasjoner. Prosjektets grunnleggende problemstilling er hvilken rolle engasjementet for ytre misjon spiller i den selvforståelse og den virksomhet som preger utviklingen i lokalt menighetsliv innenfor rammen av Den norske kirkes lovfestede struktur.

Våren 2000 fullførte Tore Laugerud koding av feltintervjuer og ferdigstilte det statistiske materialet fra misjonsorganisasjonene o.a. om kirkeofringer, misjonsforeninger, misjonsprosjekter og lignende i menighetene i de fire prostiene som omfattes av prosjektet. Videre startet han arbeidet med å skrive rapporten fra de fire lokalmenighetene som omfattes av prosjektet ved hjelp av analyse av feltintervjuer og skriftlig kildemateriale. Analysen og rapportskrivningen har blitt videreført høsten 2000. Prosjektet planlegges ferdigstilt i løpet av vårsemesteret 2001.

Instituttet ledet videre prosjektet Nyreligiositet og folkereligiøsitet. Prosjektet startet høsten 1998 og pågikk i to år, fram til lanseringsseminaret for antologien *Troen er løs* 08.12.00. Gjennom

prosjektet ønsket en å belyse utviklingstrekk innen folkereligiositeten i Norge på nittitallet, særlig hvordan folkereligiositeten påvirkes av nyreligiositet/New Age-inspirert tenkning. Prosjektet ble ledet av en styringsgruppe med professor Leif Gunnar Engedal, Menighetsfakultetet, som koordinator. Prosjektet ble finansiert av Stiftelsen Areopagos gjennom bidrag på til sammen kr. 350.000. Vi takker hjertelig for støtten.

Prosjektet ble realisert gjennom tre hovedelementer: studier og forskningsbidrag; seminarer og konsultasjoner; og publisering av antologien *Troen er løs*, der forskningsbidragene og annet artikkelstoff ble trykt. Prosjektet la vekt på tverrfaglighet og forente deskriptive og normativt orienterte bidrag. Instituttet ønsket gjennom prosjektet å involvere etablerte fagmiljøer, kirkelige og ikke-kirkelige, i et samarbeid, samt å stimulere ny forskning.

Våren 2000 ble det avholdt et seminar der stipendiatene la fram sine foreløpige bidrag og mottok faglig respons på disse. Styringsgruppa for prosjektet arbeidet fortløpende med faglig veiledning av stipendiatene og med å forberede, innhente og gjennomgå bidrag fra etablerte fagpersoner til antologien. Nivået er høgskolenivå, og en antar at deler av artikkelstoffet vil være aktuelt som pensumlitteratur innen relevant utdanning. Boka ble utgitt på Tapir Forlag.

2. Kartleggings-, utrednings- og informasjonsarbeid

EI laget i 1999 betenkningen *Kirken i møte med den åndelige lengsel i vår tid*. Betenkningen er skrevet på oppdrag fra Kirkerådet, og dannet grunnlag for behandlingen av saken på Kirkemøtet 1999. I løpet av 2000 har instituttleder vært involvert i oppfølgingen av saken både gjennom foredragsvirksomhet, bl.a. i flere kirkeakademier, lokal- og stiftslag av Presteforeningen, lokalmenigheter m.m., og skriving av faglige og mer populære artikler.

Egede Instituttet har i de siste år hatt egne hjemmesider på internett. Sidene er knyttet til Den norske kirkes hjemmesider. Foreløpig legges hovedvekten på informasjon om nyreligiositet, i første rekke faktaopplysninger om nyreligiøse bevegelser, ord, fenomener, personer og artikkelstoff med ulike temaer og vinklinger. Instituttet ønsker å videreutvikle hjemmesidene gjennom oppdatering og oppfølging av det nyreligiøse fakta- og artikkelstoff som allerede er lagt ut. Videre ønsker en å utvikle en kommentardel, aktualitetsspalte og samtalspalte.

Instituttet har også siden 1991 ordnet materiale innkommet fra Observer, tidligere Norske Argus, til klipparkiv i nyreligiøsitet etter et omfattende emneregister, og tilrettelagt det for brukere fra utdanningsinstitusjoner og organisasjoner som samarbeider om prosjektet. Disse var med i 2000: Det Teologiske Menighetsfakultet, Institutt for Kristen Oppseding, Emmaus, Fjellhaug skoler og Luthersk Bibel- og Menighetsseminar (Den Evangelisk-Lutherske Frikirke).

Arkivet utgjør en viktig forskningsmessig ressurs. Instituttet ønsket også kapasitet til å gjøre arkivet og dets innhold kjent gjennom internett. Imidlertid stiller hensyn til copyright etc. seg i veien for at arkivets mange klipp kunne "scannes" direkte inn på instituttets hjemmeside. I tillegg viste etterspørselen seg å være for liten i forhold til arbeid og økonomi. Dessuten er informasjonstilgangen blitt en helt annen gjennom internett. Det vil derfor være bedre ressursbruk å konsentrere seg om å dekke behovet for kritisk perspektiv, supplerende opplysninger og tilrettelegging for norske forhold, og å samarbeide med tilsvarende organisasjoner ved internettkoplinger og annet. Av disse grunnene ble klipparkivet på styremøte i februar 2000 besluttet avvirket til fordel for oppbygging av hjemmeside, kompetanseoppbygging og kursvirksomhet. Det allerede eksisterende arkiv vil være tilgjengelig for interesserte, f.eks. til analyse av det religiøse Norge på 90-tallet.

Instituttet yter også service overfor bl.a. presse, institusjoner og privatpersoner som ønsker informasjon om misjon, eller har spørsmål og kommentarer om religion og nyreligiøsitet.

3. Biblioteket

Egede Instituttets bibliotek hadde i 2000 en tilvekst på 115 bind inkludert gaver. Det gir en total mengde på 10.933 bind innen feltene missiologi, 3. verdens teologi, religions- og kulturmøtet, og nyreligiøsitet. I tillegg er det foretatt en gjennomgang av hyllene med sikte på å avdekke tidligere uregistrert eller mangelfullt registrert litteratur, og legge det inn i database. Til sammen er 4.749 dokumentposter blitt konvertert. Det medfører at bortimot halvparten av instituttets totale bokmasse nå er registrert på data. Tidsskriftabonnementet omfatter 60 periodika. En stor del av disse utgis i den tredje verden.

Utlån har vært tilnærmet som i det foregående år. Det har tidligere ikke vært mulig å ta ut separat utlånsstatistikk for instituttet. Fra og med omleggingen til BIBSYS er dette nå mulig. Utlånssta-

tistikken etter omleggingen viser et totalt utlån for Instituttets bibliotek på 994 titler, derav 286 fornyelser. Til sammenlikning var utlånet i løpet av de fire siste månedene av 1999 233 titler og 33 fornyelser. Antallet fjernlån utgjør en forholdsvis stor andel av det totale utlån, men det lar seg så langt ikke gjøre å skille dette ut fra Menighetsfakultetets totale fjernlån. Det har vært ca. 50 såkalte elektroniske henvendelser.

Instituttets bibliotekleder Eva B. Jørgensen, var sykmeldt inn-til hennes avgang 31.08.00. Vi beklager tapet av en verdifull medarbeider gjennom mange år, takker henne for innsatsen og ønsker henne Guds velsignelse i hennes nye tjeneste. Den vanskelige situasjonen hennes sykefravær skapte for biblioteket har vært søkt løst gjennom engasjement av Terje Fredwall i ca 30 %, avlastning fra MF og instituttleders side, og nedprioritering og utsettelse av flere arbeidsoppgaver i biblioteket. Vi vil gjerne takke Fredwall for hans innsats og villighet til å påta seg større oppgaver enn opprinnelig tiltenkt.

Vi er glade for at bemanningsproblemet i biblioteket er blitt løst gjennom ansettelsen av Inger Johanne Gillebo som ny bibliotekleder med virkning fra og med 16.08.00. I løpet av høsten kom biblioteket et godt stykke på vei i retning av å ta igjen de arbeidsoppgaver som ble utsatt som følge av sykefraværet.

Omleggingen av instituttets biblioteksystem til BIBSYS er et viktig skritt i utviklingen av biblioteket. Systemet brukes i dag av de aller fleste universiteter og offentlige høyskoler i Norge. For brukerne vil det gi økt tilgang til litteraturen da alle med internettilknytning kan søke direkte i BIBSYS. For Instituttet vil det kunne gi betydelige besparelser på driftssiden. Omleggingen av biblioteksystemet vil derfor ikke bare medføre økt tilgjengelighet og bruk av biblioteket, men på lengre sikt være et viktig effektiviserings- og rasjonaliseringstiltak.

Biblioteket er imidlertid ikke lenger i stand til å utføre de løpende oppgaver på en tilfredsstillende og forsvarlig måte innenfor rammen av en halv bibliotekarstilling. Vi har allerede erfaringer fra at omleggingen til BIBSYS-systemet vil øke bruken av biblioteket. Registreringen av den eksisterende bokmassen i BIBSYS er en tidkrevende prosess som vanskelig kan bli tilfredsstillende utført med dagens personellressurser. Hertil kommer forventede økte aktiviteter bl.a. som effekt av de utrednings- og forskningsoppgavene instituttet er involvert i. Det er videre behov for å bli bedre i stand til prioritering av innkjøp, klassifisering og katalogi-

sering av nyreligiøs litteratur. Det er en flom av bøker på markedet, en nesten viltvoksende sjangerflora og et uryddig temamessig terreng. Hertil kommer forfatterenes svært ulike ståsteder.

Instituttet har behov for mer spesialisering innen feltet. Dette krever planarbeid og kapasitet til å gå aktivt etter litteratur. Instituttet ønsker også kapasitet til å utarbeide tilvekstlister og emneoversikter, og gjøre disse kjent for brukergruppene. En opptrapping av bibliotekets bemanning synes påkrevd for å møte disse utfordringene på et tilfredsstillende vis. Som et første skritt ble bibliotekleders stillingsprosent utvidet til 60% med virkning fra 01.01.01.

4. Norsk tidsskrift for misjon/publikasjoner

Egede Instituttet har i 2000 utgitt 3 nummer av Norsk tidsskrift for misjon, 1 dobbeltnummer a 152 sider og 2 ordinære a 64 sider. De har inneholdt faglige artikler om misjonsvirksomhet og -strategi, kirke og misjon, 3. verdensteologi og global kristendom, andre religioner, foruten rapporter, oversikter og bokanmeldelser.

Årets første nummer av NOTM hadde som tema kirkens misjon gjennom 2000 år, fra dens opprinnelse mot dens mål. Innholdet omhandler utgangspunktet, kirkens misjon ved det forrige milleniumsskiftet og dagens situasjon, så vel som dialog med Paulus og utblikk framover. Bidragsyterne er anerkjente forskere på sine felt, og utgivelsen kan sees som et bidrag til den felleskirkelige markeringen av årtusensskiftet.

Tidsskriftets opplag er 500. Antall abonnenter er 380. Redaktører er prof. dr. theol. Jan-Martin Berentsen ved Misjonshøgskolen, Stavanger (ansv.) og instituttleder Tore Laugerud.

Instituttets antologi *Troen er løs – bidrag til behysning av forholdet mellom folkereligiøsitet, nyreligiøsitet og kristen tro* ble utgitt på Tapir Forlag med Leif Gunnar Engedal og Arne Tord Sveinall som redaktører.

Instituttlektors Sveinalls bok *Troende til litt av hvert - om sjelesorg og religiøs sekterisme* ble utgitt høsten 2000. Arbeidet er finansiert ved et eget stipend, og kan derfor strengt tatt ikke regnes som en del av EI's arbeid, men nevnes likevel på grunn av sin relevans for arbeidet som helhet.

5. Kurs-, seminar-, og foredragsvirksomhet

Instituttet arrangerer årlig i samarbeid med Kirkerådet, Peterstiftelsen og Institutt for Sjelesorg et kurs for kontakt- og res-

surspersoner i bispedømmer og frikirker som arbeider med kirkens møte med nyreligiøsitet. Årets kurs, som var det 11. i rekken, ble avholdt på Modum i mai 2000. Hensikten med kurset er å øke såvel kunnskapsnivået om nyreligiøse ytringer som besinnelse på vår egen kristne tradisjon. Kurset har de to siste årene fått støtte fra Opplysningsvesenets Fond for å kunne gjennomføres økonomisk.

Responen på denne kurstypen har vært god, men oppslutningen fra bispedømmene har av økonomiske årsaker vært noe synkende. Det arbeides med en mulig omlegging av program og varighet.

I tillegg til dette kurset har instituttet drevet foredrags- og undervisningsvirksomhet i religionsvitenskap og nyreligiøsitet ved undervisningsinstitusjoner og i ulike samfunnsetater. Omfanget av slike oppdrag har de senere år vært noe mindre enn tidligere. Dette kan delvis skyldes at nyreligiøsitet ikke lenger har samme nyhetens interesse, at den i mindre grad enn tidligere er et marginalt fenomen, og at skoler og institusjoner sliter med stram økonomi, men også delvis at det har vært nødvendig å begrense omfanget for å frigjøre tid til forskningsprosjektet Folkereliøsitet og nyreligiøsitet.

6. Veiledning og sjelesorg

Også i 2000 har instituttet drevet veiledning bl.a. overfor foreldre som henvender seg i forbindelse med at deres barn har deltatt i sekter eller annen religiøs virksomhet med destruktive virkninger. Videre drives det sjelesørgeriske samtaler for å rehabilitere avhoppere fra slike bevegelser. Samtalene drives både individuelt og i grupper. Det er opprettet to samtalegrupper for sektofre. Veiledning av faglig karakter er gitt i forbindelse med artikkelskriving, studentoppgaver o.l.

7. Nettverksarbeid

Gjennom sitt medlemskap i NIME (Nordisk institutt for misjonsforskning og ekumenisk forskning) og IAMS (International Association for Mission Studies), som begge i sin tid ble dannet med Egede Instituttet som en viktig modell og pådriver, holder instituttet kontakt med det internasjonale forskningsmiljøet.

Instituttet deltok i august 2000 på den fjerde årlige fellesnordiske klinikerkonferanse for sektofferproblematikk. Kongressen er initiert av Egede Instituttet og ruller mellom de skandinavis-

ke land. Problematikken som tas opp er en stor utfordring for tverrfaglig samarbeid, hvor både religionsvitenskap, sjesesorg og psykodisiplinene er involvert.

I tillegg til de skandinaviske og internasjonale faglige nettverk som er nevnt ovenfor, relaterer Egede Instituttet til hele bredden av norsk misjonsvirksomhet gjennom sitt medlemskap i Norsk Misjonsråd, dets vedtatt opprettede arvtager Norsk Råd for Misjon og Evangelisering (NORME), og til andre kirkelige og frikirkelige aktører i nyreligiøsitetens arbeid gjennom sin deltagelse i Kirkerådets Samrådsgruppe for nyreligiøsitet. Samrådsgruppa er et nettverk av aktører innen det kirkelige nyreligiøsitetens arbeid som på initiativ fra Kirkemøtet 1988 har kommet sammen for kontaktmøter i Kirkerådet. Gruppa var sterkt involvert i utformingen av betenkningen *Kirken i møte med den åndelige lengsel i vår tid* til Kirkemøtet 1999 og fokuserer nå på oppfølgingen av kirkemøtesaken og nettverkets involvering i forhold til dette.

Instituttet er i ferd med å inngå et mer omfattende samarbeid med IKON i Danmark for på denne måten å unngå unødig duplisering av arbeid. Det planlegges et trykknappsystem på instituttets hjemmeside med direkte henvisning til tilstøtende emne på IKON's hjemmeside.

For øvrig deltar instituttets ansatte i flere sammenhenger hvor de erfaringer som oppnås og de kontaktnett som knyttes vil kunne komme instituttet til gode, selv om de ikke spesifikt deltar på vegne av instituttet. Vi vil særlig nevne instituttlektor Sveinalls deltakelse på to heldags-seminarer i Guayaquil, Ecuador, for nasjonale ansatte i Misjonsalliansens arbeid, og et to dagers kurs i Viborg i samarbeid med IKON og *I Mesterens Lys*.

Som et frittstående institutt er instituttet ikke bundet opp til bestemte organisasjonsinteresser og -behov. Instituttet fungerer som en paraplyorganisasjon for de missiologiske miljøer i Norge og fremmer kontakt, samordning og konkrete samarbeidstiltak. Med sin utadvendte profil tjener instituttet samtidig samfunnet med forskning og informasjon om et felt av stor betydning både nasjonalt og internasjonalt, og fremmer kontakt og samarbeid mellom de kirkelige missiologiske fagmiljøene og almene forskningsmiljøer.

Økonomi

Det foreløpige regnskapet for 2000 viser et årsresultat på kr. 71.404. Dersom dette i sin helhet tilføres egenkapitalen, vil denne

utgjøre kr. 129.390 pr. 31.12.00. Overskuddet skriver seg hovedsakelig fra reduserte personalutgifter grunnet sykdom..

1. Inntekter

Egede Instituttet driver sin virksomhet på grunnlag av støtte fra staten, private gaver og tilskudd og prosjektinnteter/ forretningsinntekter. Det ser ikke ut til at statsstøtten kan forventes økt ut over ren indeksregulering. Instituttet mottok kr. 259.000 i statsstøtte i 1999.

Støtte fra kirkesamfunn og misjonsorganisasjoner utgjorde kr. 207.700. Stiftelsen Areopagos har de siste årene vært instituttets klart viktigste bidragsyter med sine bidrag til prosjektet folkereligjøstet og nyreligjøstet og arbeid med nyreligjøstet generelt, hvor instituttet mottok en ekstrabevilgning på kr. 50.000. Vi takker for bidragene. Gaver fra privatpersoner utgjorde kr. 40.955, litt mer enn året før. Derimot var mottatte beløp fra kirkeofringer kun kr.12.414.

Forretningsmessige inntekter kom fra nyreligjøstetsarbeidet, kr. 13.528, Prosjekt folkereligjøstet og nyreligjøstet kr. 157.445, Missiologisk forum kr. 160, Klipparkivet kr. 6.000, Diverse inntekter kr. 7.614 og Norsk tidsskrift for misjon kr 152.930, inkl. kr. 70.000 i støtte fra Norges Forskningsråd. Finansinntekter beløp seg til kr. 17.330.

2. Utgifter

I 2000 var personalkostnadene kr. 322.606. Husleia var kr. 24.906, utgifter til biblioteket kr 54.212 og utgifter ved BIBSYS-kurs kr. 9.953. Utgifter til kontorhold og diverse beløp seg til henholdsvis kr. 30.747 og 6.652. Utgifter til prosjekt nyreligjøstet og folkereligjøstet beløp seg til kr. 139.435 og diverse utgifter i forbindelse med nyreligjøstetsarbeidet kr. 8.116. Ellers kom reisutgifter på kr. 24.197, revisjons- og regnskapshonorarer kr. 16.500 og klipparkivet kr. 15.989. Finanskostnader beløp seg til kr. 4.875. NOTMs utgifter var kr. 146.613.